

KMN.LT

KONTAKTAI

GALERIJA

NAUJIENOS

SPAUDOS ATGARSIAI

KAMANĖS TEKSTAI

VIDEO

SKELBIMAI

PINIGAI / GALIMYBĖS

KŪRĖJAI

[Scena](#) | [Kinas ir fotografija](#) | [Dailė](#) | [Garsas](#) | [Literatūra](#) | [Architektūra](#) | [Replika](#) | [Istorija](#) | [Miesto posėdžiai](#)

AUKSO FONDAS

Lietuviškojo Dorė pėdomis Kaune

Iškilaus lietuvių tapytojo, grafiko ir Sausio sukilimo dalyvio Elvyro Mykolo Andriolio (1836–1893) likimas yra neatsiejamai susijęs su Prancūzija. Istoriografijoje jis neretai pavadinamas lietuviškuoju Gustavu Dorė (Gustave Doré, 1832–1883), taip sugretinant su žymiu prancūzų grafiku, iliustratoriumi bei dailininku, meniškai įkūnijusiu pasaulinės literatūros veikalus.

[Daugiau](#)

 PROFESIJA – AKTORIUS. I DALIS.
 MIKROLYGMUO

 A. ANDRIUŠKEVIČIAUS „LITROŽIS“ – TARP
 IRONIJOS IR PLASTMASĖS, TRIUKŠMO IR
 PAVEIKSLO

RETAI SUTINKAMA R. STANIŪNIENĖS TAPYBA

LIETUVIŠKOJO DORĖ PĖDOMIS KAUNE

Paieškos žodis

2015 Vasaris 2 17:03

Naujienos

2015 Vasaris

1						
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	

Rezultatai

[> Informaciniai partneriai](#)
[> Rėmėjai](#)
[> Naudingos nuorodos](#)
[> Rss](#)

 KULTŪROS
 RĖMIMO
 FONDAS

Pasakyti tai, ko negalima pasakyti, galima pasakyti tik poezija. / Alfonsas Nyka-Niliūnas (1919-2015) –
 lietuvių išeivijos poetas, vertėjas, literatūros kritikas.

DAILĖ

Grafikė Greta Grendaitė: būti geru egoistu 0

Parengė Dovilė Stirbytė

www.kamane.lt, 2014-03-06

Nors Greta Grendaitė dažniausiai pasitelkia grafikos technikas, menininkė neretai renkasi ir kitų vizualiojo meno formų priemones. Kūrėjos interesus atspindi ir jos Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultete dėstomų disciplinų įvairovė, domėjimasis platesniu meno lauku (po grafikos bakalauro studijų G. Grendaitė baigė meno istorijos ir kritikos magistrantūrą).

Menininkė nesiekia sukurti vientiso stiliaus ar braižo; jos kūrybos raiškios būdus natūraliai nulemia idėjos, kylančios iš įvairių šiuolaikiniame pasaulyje aktualių kontekstų, kurie jai yra svarbūs.

G. Grendaitė aktualūs laiko ir erdvės aspektai, būdingos įvykio bei paradokso sąvokos, bendradarbiavimu ir interaktyvumu grįstos praktikos ne tik kūryboje, bet ir gyvenime. Kūriniuose ji dažnai naudoja iš įvairių šaltinių pasiskolintus tekstus, kurie gana paradoksaliai apverčia vaizdinio logiką. Vizualus kūrinio turinys ir tekstas menininkės kūryboje dalyvauja kaip lygiaverčiai komponentai: koegzistuojantys drauge jie tarnauja visapusiškam idėjos atskleidimui.

Nemažai pasaulio šalių aplankiusi menininkė sau artimų dalykų atrado Japonijos kultūroje, su kuria betarpiškai jai teko susipažinti studijų Osakoje metu bei aktyviai keliaujant po šalį. Apie japoniškąsias patirtis, parodas ir idėjas, laisvę ir įvykius kalbame su pačia G. Grendaite.

Pradėsime nuo Japonijos. Kada ir kaip ji atėjo į Tavo gyvenimą?

– Japonijos nuotaiką dar prieš studijas akademijoje atradau per kaligrafiją ir ypač tušo piešinį. Japonų kalbos ėmiau mokyti bakalauro studijų metu: kažkaip spėdavau beveik kasdien subėgioti iš VDA Kauno dailės instituto į VDU (maršrutas – Vilniaus gatvė – Laisvės alėja). Baigus bakalauro studijas, kaip dabar atrodo,

atminimas.kvb.lt
datos.kvb.lt

 Universitas
 Vytauti Mlagui

beveik stebuklingai pavyko laimėti konkursą (viena vieta trims Baltijos šalims. – D.S.) ir išvykti podiplominei stažuotei į Japonijos fondo Japonų kalbos institutą, esantį Kansai. Antrą kartą išvykau jau metų laikotarpiui studijuoti Kansai Gaidai universitete pagal Azijos studijų programą. Kaip kitaip pažinsi dominančią kultūrą, nepagyvenusi jos aplinkoje?

Du vasaros mėnesius susigundžiau praleisti šiauriais – atokioje Sado saloje (Niigatos prefektūra), kuri Japonijos istorijoje, kaip lietuviams Sibiras, yra buvusi japonų kultūrinio elito tremties vieta. Sala nedidelė, bet su savo aukso kasykla (jau išėkvota), iš Kansai regiono, pvz., Kioto, tremtų intelektualų simboliškai „perkeltomis“ miniatiūrinėmis jų mylimų šventyklų versijomis, taip pat ištremto Noh teatro pradininko Zeami įkurdinta autentiška scena (čia tebevyksta Noh spektakliai), specifine keramika, trumpu istoriniu tapimo atskira prefektūra epizodu, po pasaulį keliaujančios garsios būgnininkų grupės „Kodo“ ištakomis, unikalia gamta ir mažais miesteliais jos prieglobstyje, biologų požiūriu įdomiai susiklosčiusiu floros ir faunos gyvenimu, kuris susijungia šiltose ir šaltose srovėse, sūraus ir gėlo vandens sandūroje.

Gal spėjai priprasti prie kokių nors „japoniškajam“ gyvenimo stiliui būdingų modelių? Kaip jauteisi, kai grįžai į Lietuvą?

– Kai grįžau po metų, žmonės gatvėje ar autobuse išgąsdindavo veidų rūstumu, atrode įsitempę, piktoki. Kurį laiką jaučiausi beveik svetima, lyg nebe namie, krūpteldavau net nuo aplinkinių kalbos tono. Reikėjo laiko iš naujo prisitaikyti. Nežinau, ar tai jau įvyko. Japonija, matyt, buvo lyg kokia injekcija. Jaučiau, jog net mintys aplinkinių ir mano galvose grįžus dėlįjos kitai.

Vos išvykusi į tą šalį irgi jaučiausi keistai – erzino, kaip tuo metu man atrodė, perdėtas mandagumas. Bet ilgainiui ten būnant viskas apsigėrė. Iš to noro pažinti kultūrą ir išmokti kalbą bendravau daugiausia su japonais, keliavau, įsijaučiau... Būdavo, kad net atsiprašydavau stuktelėjus stalą (*šypsosi*). Jų kultūra tikrai skiriasi nuo mūsų. Čia dauguma be saiko įsigilinė į savo ego, paskendę savyje, galiausiai bando nuo savęs bėgti, bet kurgi pabėgsi.

Koks yra japonų santykis su religija, tikėjimu, Dievu?

– Teko ne tik keliauti po šalį lankant įvairius japonų architektūros pavyzdžius – nuo šiuolaikinės, moderno iki tradicinės, bet taip pat daug ir betarpiškai bendrauti su vietos žmonėmis (kai moki jų kalbą, per ilgesnį laiką japonai tampa tikrais draugais, pokalbiai darosi vis atviresni, kultūrai pažinti nelieka kliūčių).

Kodėl miniu architektūrą ir žmones atsakydama į tavo klausimą? Ogi japonus supančios ir lankomos architektūrinės erdvės neleidžia jiems meluoti. Kaip patys tyliai atsiveria, dauguma formaliai jau ilgą laiką yra budistai, tačiau kažkur giliai širdies kertelėje didelė dalis budistų vis dar jaučiasi šintoistais. Ir šventyklos išduoda dviejų religijų seseriškai glaudžius ryšius – dažnai vienoje aptvortoje teritorijoje telpa ir budistų, ir šintoistų šventyklos, apeigų erdvės viena kitą papildo. Netgi tie, kurie teigia jokiais dievais netikintys, dažniausiai pripažįsta, kad šintoizmas, nors ir kokia primityvi senoji japonų religija, vis dėlto jiems artima dėl elementarios pagarbos gamtai.

Nuolankumas gamtos pasauliui, natūraliai priimamas įvairiausių jiems puikiai pažįstamų stichijų (taifūnų, žemės drebėjimų) neišvengiamumas japonus užgrūdina. Akivaizdžiai susidūriau ir su japonų požiūriu į mirtį. Kai netenkama šeimos nario, kad ir savo jauno sūnaus, po metų jis jau neapverkiamas, bet paminimas sukviečiant velionį pažinėjusius draugus, kolegas muzikantus, gimines ir padaroma nerūpestinga šventė. Juk liūdėti nėra prasmės, galbūt jo dvasia kartu su *kami-sama* ir toliau sklando šalimais, kam ją liūdinti, reikia, kad visiems kartu būtų gera... Bene nuostabiausia, ką gyvai ten teko patirti, – artima pažintis su japonų kasdienybe ir jos išjautimas. Be galo stipri valia, kantrybė, bendruomeniškumas, polinkis į savanorystę ir tikėjimas, tik ne per daug religingas (mano pažintų žmonių atveju), labiau artimas filosofijai, Zen. Žinoma, japonai, kaip ir kiekvienos kultūros žmonės, – skirtingi, o ir vartojimo kultūra ten įsigalėjusi labai stipriai.

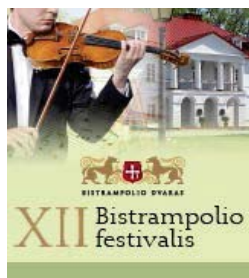
Pastebėjau, kad neretai eksponuoti kūriniai dueto parodose („Mes“ kartu su Tomu Vosyliumi, 2000 m.; „Psychoakustika“ ir „Prieš sprogimą“ kartu su Rita Marhaug, 2009 m.; „At the Supreme Moment“ kartu su Domu Noreika, 2010 m.; „Persirengimas“ kartu su Tomu Vosyliumi, 2013 m.). Kodėl renkiesi būtent tokį kūrybos pristatymo kelią?

– Jau esu įklimpusi ir į naują bendrą projektą „Voyage“ su britų garso menininku, tik dar nežinau, kaip išklimpsime (juokias). Šiuo atveju bendravimo internetu nepakanka, reikia susitikimų, mat šįkart svarbi realaus vaikščiojimo kartu („walking“), taigi ir erdvės patirtis, pradėta seminaro metu Florencijoje ir pratęsta kol kas dar tik Paryžiuje, kai buvau rezidencijoje. Viską darome be jokių išorinių finansinių paramų, nes norisi išlaikyti spontaniškumą, o susitikimams reikia ir lėšų, ir laiko. Tad viskas gerokai užsitęsia.

Matau prasmę bendra(darbia)vimo procese – turtingesnės patirtys, intensyvesnis abipusis tobulėjimas, galimybė geriau save išbandyti, palyginti su hermetišku, individualiu darbu, kai save teigi kaip vienintelį „tokį“ ar savo kelią kaip „vieną teisingą“.

Kūrybiškas bendradarbiavimas nei poroje, nei bendruomenėje ar grupėje neatima individualumo. Jis gali tik praturtinti tiek pačius menininkus (jais dažnai pavadinčiau ir neformaliai, kūrybiškai į savo veiklą žiūrinčius kuratorius), tiek žiūrovus, nes ta pati paroda ar kitokio pavidalo kūrybinis rezultatas, atsakingai gimdomas ne vieno žmogaus, virsta daugiapusių autorių pasirinktos temos, aktualijos išskleidimu.

Diskusijos, kurių metu esame atviri kitų nuomonei, ugdo mus pačius. Kai dirbame su kažkuo poroje ar grupėje, dažniausiai virstame katalizatoriais, savo ego kartais tenka iš dalies ar net visiškai pamiršti.

Bet paminti savo ego ir paskęsti kolektyviniame kūrybiniame procese gana sudėtingas uždavinys kiekvienam žmogui, o menininkui tuo labiau...

– Svarbu rasti patikimus, stiprius ir įdomius kūrybinius partnerius, ne mūsų sumanymui tarnaujančius ar priešingai, teigiančius tik save, bet lygiaverčius, atvirus, gebančius kartu ir pasiginčyti, ir ieškoti kompromisų, t.y. įgalius būti sveikos diskusijos dalyviais, bendrauti ne uždarais monologais (ir pati mėgstu tartis). Pasakiau čia vos ne kaip iš kokio idealistinio šeimos modelio, kokį įsivaizduočiau, aprašo.

Paminėjai šeimą... Ne vieną parodą surengėte kartu su vyru skulptoriumi Tomu Vosyliumi. Kaip sekasi dviem aktyviems kūrėjams ne tik gyventi po vienu stogu, bet ir susidurti kūrybiniame lauke?

– Niekada nesupratau ir nesuprasiu tų, kurie teigia, jog šeimoje moters vieta „prie puodų“, pridurčiau – lyg aptarnaujančio personalo (taip šaržuotai aprėpiant ar net primetant namų ruošos, vaikų auginimo ir panašius kontekstus), o menininkais gali būti tik vyrai. Skamba absurdiškai, bet jei tokie teiginiai vis dar nepasigirstų visuomenėje ir būtų tik istorija, tikrai apie juos neužsiminčiau. Net akademinėje aplinkoje yra tekę nugirsti vyrų kolegų abstrakčiai išsakytą mintį: „Moteris turi žinoti savo vietą“. Gal čia moters menininkės tragedija, o gal kaip tik laimė tos vietos taip ir nesužinoti (šypsosi)...

Aplink gali dulkių kalnai augti ir brūzgynai vešėti – juk tai gamta, natūralu ir gražu. Patys irgi kartais vaikštomė susivėlę, apiplyšę, įsijautę tik į mintis. Išpuoselėti rožynai, prancūzišku stiliumi iškarpyti figūriniai krūmai – ne mūsų skoniui. Na, nebent tokio raiškos būdo prireiktų conceptualiai (šypsosi). Svarbu tai, kas galvoje vyksta. Piktžolės dar gražiau už rožes – juk tai laukinės gėlės. Viskas priklauso nuo to, koku kampu pažiūrėsi. Tad ir savo namams tvarkyti skirtą laiką neretai iškeičiame į kokią savanorišką socialinę veiklą, kam nors padedame arba skaitome gerą knygą ir savo buities tiesiog nematome – juk ji niekur nepabėgs, o ir prasmės joje tiek maža. Svarbiausia išlaikyti praktinių poreikių pusiausvyrą, t.y., kad buitis tarnautų kūrybai, jos neužgožtų. Pasisekė, kad gyvenu su atitinkamo mąstymo partneriu – ateina laikas, griebiamė bendromis jėgomis ir apsitvarkome. Nesame pasiskirstę, kas kam priklauso – imamės to, ką sugebame ir ką tuo metu galime.

Ir kūrybinį laiką abu suvokiame panašiai. Pajuntame, kada geriau vienas kito netrukdyti, kartais net atsiranda poreikis pagyventi atskirai, susitelkti tik į mintis, taip ir padarome, pabūname „vienuoliais“. Kai ateina laikas, grįžtame į tarpusavio ir platesnius socialinius santykius. Vienas kitam padedame išsaugoti vidines, žmogiškąsias laisves. Šiek tiek nuotolio visur – ir santykiuose, ir kūryboje – yra sveika, net būtina. Esame ir socialūs, ir individualistai kartu.

Kūrybinis laukas ir yra mūsų kasdienybė, visai ne buitis. Net dabar, kai planuojame mūsų masteliais kone grandiozinį persikraustymą į kaimą, ir buitis, atrodo, turėtų nustelbti visa kita, iš tiesų taip nėra. Žinoma, rūpesčių daugėja, bet menas ir yra iššūkis buitinei kasdienybei (ji dažnai net paverčiama meno objektu). Ir visa laimė, jog kūryba šią kasdienybę dažniausiai užgožia. Turiu galvoje ne tik tiesioginį kūrybos aktą, bet ir

www.bustonuoma.lt

Kauno diena

IZINIOS.lt

ŠIAURĖS ATĖNAI

"ŠVIESUVA"

miestai.net

archiforma

Nemunas

Naujasis ŽIDINYS

metai

Literatūra Menas

7d

KINFO

tarpusavio pokalbius, skaitymą, filmų žiūrėjimą, bendravimą su kitais, t.y. – meną, tvyrantį ore. Ne veltui tokiai savo šeimai atradome ir save pačius ironizuojantį pavadinimą – „Legal (Art) Lovers“. O kalbant rimčiau, svarbu ne tik patiems kurti, bet ir analizuoti, kvestionuoti meno situaciją bei paplitusį teiginį, jog viskas jau sukurta. Kartais tyčia apropriuajuju, kažką jau sukurta perkeliu į kitą kontekstą, laikotarpį, situaciją. Taip atsiranda ir dalis mano mėgstamų paradoksų.

Tokias paradoksalias situacijas savo kūriniuose dažniausiai formuoja pasitelkdama tekstą. Šis dažnai tampa gana svarbiu kūrinio veikėju, vaizdo reikšmę dažnai pakeičiančiu į visai priešingą.

– Žaidžiu teksto ir vaizdo santykiu – ne iliustruojančiu, bet paradoksaliu. Nutinka ir taip, kad vaizdas išvis nugaruoja, kartais tekstas ir lieka vienintelė vaizdine detale. Vėliau mano mėgstami „paveikslukai“ (ironizuojau, šis terminas man ima patikti kaip ir anglų kalboje „pictures“) sugrįžta, ir juos vėl pakutena tekstas (pvz., piešinių emaliu ant vario serija „Tuštumos“ arba koliažo detalėmis papildyti tušo piešiniai „Flora&Fauna“). Kartais vienas darbas gali tą patį žiūrovą ir traukti, ir stumti. Jei tų dviejų komponentų tarpusavio dermė lieka nesuvokta, neužčiuopta bent intuityviai, grynioji logika čia nepadės. Intuicija veikia tiksliausiai.

O iš kur tie tekstai? Pati sukuri?

– Tekstus imu ir iš aplinkos, tikrų įvykių, kai ką nugirstu (kad ir už sienos kaimynę, garsiai kvestionuojančią saviško žmogaus vyriškumo lygį: „Koks tu vyras? Tu man net gėlės nenuperki! Nei tūkstančio namo neparneši!“). Ir iš dainų (klausau jų daug ir įvairiomis kalbomis), ir iš žiniasklaidos, reklamų (mano kūryboje tų lozungų prasmės gali apsiversti aukštyn kojomis, apsimitu naivia, ir atsiranda tokių, kurie patiki, kiti – ne; bet man įdomesni tie, kurie nepatiki, mato prasilenkimus). Kartais tiesiogiai karpau ir klijuoju koliažus arba reikalingą tekstą sukuriu. Tiesmuko, moralizuojančio sociopolitinio meno nemėgstu, vengiu didaktikos, kartais ją ir ironizuojau perimdama stilių. Tezės gali virsti antitezėmis ar bent jau įgauti daugiau niuansų, kai suvokiamos lygiagrečiai su vaizdu.

Neseniai skaičiau E. Aleksandravičiaus straipsnį „Pasitenkinimas savo nepasitenkinimu“, kuriame jis rašo apie prasilenkiančias tikrovę ir savimonę: „Naratyvas yra vienoks, o gyvenimas kitoks.“ Tai gali reikšti „savimonės ir gyvenamosios tikrovės skilimą“. Kartais naratyvai neturi nieko bendra su mumis pačiais, tai tėra išmoktos formalybės, o pateikus abi puses viename („2in1“) ir galima išgauti paradoksą. Čia pridurčiau, jog tie išmokti dalykai ir veda žmogų į patogų gyvenimą, prisitaikymą ieškant naudos. Tai taip gaju visuomenėje, kad kūryboje apversdami tokius nuobodžius smėlio laikrodžius gal kaip tik atsiduriame arčiau realybės, kuri ne tokia nyki ir dar slepia netikėtumų. Juk tikrovė ir realybė vėlgi nebūtinai tapatūs dalykai. Bet čia pernelyg plati tema.

Palikime realybės ir tikrovės sąvokas šone ir pakalbėkime apie įvykį. Kaip galėtum jį apibūdinti? Ką įvykis reiškia Tavo kūrybos kontekste?

– Tai lyg būseną „prieš“ ir „po“. Kai vyksta kas nors radikalaus (pvz., man pačiai teko bėgti gelbstintis rugsėjo 11-ąją Niujorke), žmogus neturi net fizinių galimybių to giliau reflektuoti, stipriau veikia instinktai. Visapusiškai, giliai galima įsitraukti į įvykio nuojautą arba jau įvykusio įvykio refleksiją, ir tokiu atveju negalima sakyti, jog nuotolis iš kūrybos atima nuosirdumą. Tikrai ne! Atvirkščiai, jis būtinas. Dar galiu pridurti, jog įvykis (kaip meno objektas) nebūtinai turi būti kažkas radikalaus (deja, man lemta patirti nemažai tų kulminacinių epizodų, kurie atmintyje virsta beveik siurrealistinio meninio filmo takeliais neegzistuojančiame kino teatre). Įvykis gali būti ir perskaitytas, ir išgirstas žodis, gal net tikrovėje atsitikusio įvykio refleksija, išsakyta kito žmogaus. Bene didžiausiais įvykiais laikau visokius netikėtus sutapimus, kai pajuntu sąsajas tarp iš pirmo žvilgsnio atsitiktinių vizualių, prasminių, dvasinių ir visokių kitų gyvenimiškų dalykų.

Ne pats įvykis tampa objektu, bet tai, ką galime vadinti reagavimu. Ir galiausiai atviro kūrinio principu jį užbaigia galutinė – žiūrovo reakcija. Kuo ji įvairesnė, tuo geriau.

Įvykis visada tiesiogiai siejasi su laiku ir erdve... Pati esi aplankiusi nemažai pasaulio vietų. Ką gali pasakyti apie erdvę gyvenime ir kūryboje?

– Paprastai net ir keliaudama, keisdama erdves, perkeldama save iš vienos aplinkos į kitą, nesivaikau egzotikos. Tačiau ji man įdomiai ir bene ryškiausiai atsiskleidžia jau stebint ne erdvę, bet būtent Kito, neretai – turistu (ar į jį nukreiptus), judesius, veiksmus joje. Prancūzija, Italija, Rusija... Ar *kitas*, *kitoks*, *kitur* – man svarbu daugiausia tiek, kiek visame tame pajėgiu atpažinti (pažįstama) ar naujai atrasti (lig tol dar nepažintą) savo pačios buvimą. Ar tai būtų gimtojo Kauno senamiestis, Vilniaus traukinių stotis, parko pievelė Paryžiuje, Japonijos kalnų kurortas, koks nors knygynas Sankt Peterburge, visur galiu mąstyti apie labai panašius dalykus likdama su savimi (pažįstama) arba susidurti su dar nepatirtais, taigi ir neapmąstytais dalykais (tiesioginėje akivaizdoje su Kitu, iš dalies laikinai beveik persikūnijant). Aplinkos keitimas tėra dirgiklis, galintis įkvėpti, bet taip pat kartais ir nustelbti kūrybinę mintį. Reikalinga mintis gali ateiti ir sėdint lietuviškame kaime, prieš tai pažinus cirkuliacines miesto struktūras.

Įvykis nutinka laiko plotmėje, o laikas neatsiejamas nuo erdvės. Sudėjus kartu, lieka kalba tiesiog apie būsenas, ypač – tarpines, erdvėlaikyje „tarp“, bet ne pačiu kritiniu momentu. Ekstremalūs dalykai ir realybėje patys save įteisina, juos net vadinčiau pertekliniais. Mene man jie nėra tokie aktualūs. Dauguma ieško katarsio, kulminacijos, efekto. Man įdomiau niuansai tarp to, ką žinome, ir ko ne.

Pabuvus vienu ilgesnį laiką, žvilgsnis tampa pastabesnis kitur ir atvirkščiai. Ir taip visada. Tokiu būdu ir gimsta šio mūsų erdvėlaikio hibridai, flora ir fauna, žmogystos ar daiktažmogiai, iš socialiai trapias kasdienybės spektaklio ištraukti marginalai (piešiniai „Flora&Fauna“, fotografijų serija „Paris. Ne Pas Toucher SVP“), nespėję dalyvauti nujaustame *Įvykyje*, nuspėjamoje kulminacijoje.

Jau gana ilgą laiką kuri giliaspaudės grafikos darbų seriją, vadinamą „Karo taktikos“. Kiekvienas kūrinys veikia kaip tam tikra žinutė, tiesiogiai ar perkeltine prasme kvestionuojanti karo prasmę. Per

2010–2013 metus šios serijos kūriniai buvo parodyti beveik 30 bendrų parodų ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje: Prancūzijoje, Italijoje, Anglijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Belgijoje, Meksikoje, Slovakijoje, Švedijoje, Šveicarijoje, Vengrijoje, Ispanijoje ir Portugalijoje. Už šios serijos kūrinius esi gavusi du diplomus – 2010 m. Prancūzijoje „Triennale de Chamalieres“ už šiuolaikinio grafikos meno sklaidą bei Vilniaus 7-ojoje mažosios grafikos trienalėje. Taip pat šie kūriniai atrinkti dalyvauti visose keliaujančiose Jaunųjų Europos kūrėjų (JCE) bienalės parodose. Darbų yra įsigiję privatūs kolekcininkai užsienyje, Šamaljero muziejus (Chamalieres) Prancūzijoje, taip pat šioje šalyje jų yra nupirkti, o pinigai skirti labdarai per organizaciją CARE. Taigi šios serijos kūriniai gana plačiai pasklidę po pasaulį ir yra vertinami meno lauko dalyvių. Papasakok, kada ir kodėl ši tema Tave sudomino?

– Serija galvoje formavosi ilgokai, per asmenines patirtis, kurių dalis susijusi ir su konkrečiais istoriniais įvykiais (sausio 13-ąja, kai buvau vienuolikos, rugsėjo 11-ąja, kai buvau dvidešimt vienų – abi dienos perskirtos dešimtmečio ir savotiškai padalijančios mano ligšiolinį gyvenimą į tris etapus), ir su *Ivykiais* (iš didžiosios raidės), svarbiais galbūt tik man, permąstančiais jų kilmę ir padarinius, stebinčiais visuomenę, žmonių elgesį skirtingose situacijose, nebūto priešiško ieškojimą, jo sukūrimą ir taip kylantį „neišvengiamo“ karo poreikį, vėliau galbūt apgailestavimus, naujo priešiško paieškas ir t.t. Žinoma, ir galvojančiais apie konkurencinius santykius ar tiesiog užslėptas „karo“ formas paprastoje žmogaus kasdienybėje. Aišku, kalbu apie absurdą. Mane palietė ir grafikos istorijoje kiekvieno atveju savitai išsiskleidęs „karo baisumų“ kontekstas, trumpai apibendrinus – nuo Gojos iki brolių Čapmanų (Jake ir Dina Chapman).

Ši serija sukurta pirmiausia sau, ieškant atsakymų į vidinius klausimus, susijusius su minėtu absurdu. Bet taip pat jau įsivažiavusi kurti turėjau keistą vidinį norą, kad būtent šie darbai būtų parodyti kuo platesniame geografiniame ir socialiniame kontekste. Taip ir įvyko, dabar tai atrodo beveik stebuklas.

Su bet kokio lygio karo apraiškomis tiesiogiai siejasi kitas svarbus gyvenimo aspektas – laisvė. Norėčiau Tavęs paklausti, ar pati jautiesi laisva?

– Laisvės pojūtis yra svarbiausias, tiesiogiai lemiantis galimybę kurti, bet ir neatsietinas nuo atsakomybės. Išorė gali visai varžyti (tai liudija istorija, o ne tik mus užgrūnantis paprasčiausias buities vaiduokliai), tačiau svarbiausia išlikti laisvu žmogumi savo viduje. Buvimas menininku bene stipriausiai ir gali išsaugoti minties laisvę, kad ir kokios dirbtinai sukurtos sistemos valdytų meno ir kultūros lauką. Vis dėlto daugiausia galimybių nepaisyti viso to – rasti tikrų, ne popierinių (kai projektuose kūrybiškumas skatinamas formaliai ir populistiskai kaip bonusas gaunant pinigus), kūrybiškumą palaikančių sistemos plyšių, leidžiančių nepasiduoti individus išties unifikuojantiems biurokratiniais mechanizmais.

Aiškiai pajuntu tos laisvės išraiškos prasmę ir po jau surengtų parodų, kai išgirstu atsiliepiimų ne tik iš menotyrininkų ar kitų meno lauko dalyvių – kolegų, bet ir iš platesnės visuomenės, užsukusios į parodų erdves iš smalsumo ar atsitiktinai ir (kaip paskui rašo laiškuose ar pasako gyvai) tiesiog užstrigusios ilgiau patyrinėti kūrinius. Būtent menas gali paskatinti permąstyti individo laisvių būtinybę, jos raiškos galimybes, netgi tų pačių jau minėtų „plyšių“ (sistemos, biurokratijos. – D.S.) svarbą, nes jų buvimas legitimuoja gyvą, tikrą kūrybiškumą. Be vidinės laisvės jis neįmanomas, o sistemos, viską linkusios mechanizuoti, klasifikuoti, sudėti į lentynėles, kūrybiškumą realiai spazmuoja.

Kūryboje kartais lieti vartotojiškumo temą. Kokia yra Tavo nuomonė apie šiuolaikinį besaikį vartojimą? Koks yra vartotojiškumo vaidmuo mūsų visuomenėje?

– Pasakyti ką nors labai nauja šia tema – neįmanoma. Visi esame vartotojai, net stengdamiesi kuo mažiau vartoti ir deklaruodami savo ekomąstymą, o ir kūryboje mėgindami kuo dažniau pasitelkti senų daiktų (per)naudojimo procesą. Pvz., visą piešinių serijos „Gender of Consciousness. Stories & Senses“ istorijų dalį esu piešusi ant trūnijančio, apdriskusio popieriaus, rasto pas tėvus, išsaugoto dar nuo tarybinių laikų. Kai dalį šių darbų įsigijo šveicarai ir belgai, apėmė keistas jausmas – juk piešiau, galima sakyti, ant šiukšlių (perspėjau juos).

Mūsų studija lyg tyčia yra visai šalia vartotojų Mekos – „Akropolio“. Tenka neišvengiamai ten užbėgti nusipirkti maisto. Kartą prisėdau vienoje pereinamoje kavinėje, gėriau arbatą, ir per tą pusvalandį apėmė kažkoks nerimas. Iš pradžių nesupratau jo kilmės – kodėl ėmiau nejaukiai jaustis tarp ten praeinančių žmonių. Pradėjau beveik su baimė analizuoti veidus, gestus, aprangą. Ir suvokiau išgąsdinusių tendenciją – dauguma tokie supanašėję, akys lyg stiklinės, mažai ką sakantys, pirkinių ir galimybes save parodyti bei į kitus pažūrėti užhipnotizuoti žvilgsniai. Vos vienas kitas panašesnis į žmogų su savitesne nuotaika, nepriklausantis vartojimo tuneliuose užstrigusiems robotams. Nors, koks Stefanus Wilde'as (sarkastiškos knygelės „Zaratustra kalba makaronams“ autorius) turbūt deramai ironizuotų ir vienus, ir kitus, pasigailėtų gal tik vaikų ir benamių. Išties, ar ne vargingiausi žmonės su mūsų visų paliekamomis šiukšlėmis elgiasi lyg sanitarai? O tarp jų yra ir tikrai unikaliai mąstančių žmonių. Benamių reiškinys ypač įdomus Japonijoje – ten neretai pasiturintys žmonės visko atsisako ir palikę namus išeina gyventi į gatvę, formuoja bendruomenes, gyvenančias savu ramiu ritmu, ir tai įvardija tiesiog kaip kito gyvenimo kelio pasirinkimą.

Net bendravimas tampa vartojimo objektu: bent iš vienos pusės veikia tiesioginio naudos siekio principu. Neturiu atsakymų (iš tiesų – tingiu atsakinėti) į pateikiamus klausimus, prasidedančius „o kokia tau nauda iš...“. Mano pačios *credo* jau ilgą laiką susidėliojęs aiškiai: būk geras egoistas, t.y. jei sieki kažko (turėjimo prasme – materialinių dalykų, žinių, suvokimo), tai siek tam, kad turėtum kuo dalytis (svarbu, kad ne už pinigų). Daug kas mėgsta save vadinti altruistais, bet tai jau net savotiškai nekultūringa. O ir kaip užsiimsi altruizmu neturėdamas ką duoti? Bet kai tiesiai žmogui pasakau, jog esu egoistė, tai ir prilipdo tą etiketę pačiame paviršiuje. Net nepagalvoja, kokia tikroji to prasmė, išgirsta tik pirmą sakinio dalį, o antroji lieka nenugirsta (*šypsos*). Daugelis žodžiui linkę suteikti vienpusišką, sau priimtinesnes prasmes, o man garsiai rékti apie vienokias ar kitokias savanoriškas veiklas tiesiog nejauku, suvokiu jas kaip savaime suprantamas. Matyt, ir vėl čia „kaltas“ japonų auklėjimas (*šypsos*). Kita vertus, reikia džiaugtis, kol yra tikrų bendraminčių, o jų yra ir čia.

Proceso metu kitusi, augusi instaliacija „Trukmė“ pristatyta dueto su T. Vosyliumi parodoje „Persirengimas“ galerijoje „Meno parkas“ bei bendroje grafikos ir skulptūros parodoje „Potencija“ Kauno paveikslų galerijoje ir Šiaulių dailės galerijoje (2013 m.). Šio kūrinio materialusis pagrindas tiesiogiai siejasi su prieš tai išsakytais vartotojiškumo aspektais. Kaip? Koks kūrinio idėjinis išieities taškas?

– Instaliacija atsirado suvokus, jog piešdama naudoju ne tik piešiniui skirtą popierių, bet dar ir patogiai valau teptukus rankšluostiniu popieriumi, kurio sunaudoju visai nemažai ir kuris būtų tiesiog išmetamas. Taigi vienas darbas (suteplioti popiergaliai, virtę drugeliais arba pasipuošti skirtomis „varlytėmis“) atsirado kito kūrybinio darbo procese.

Pradinė mintis gimė skaitant H. Bergsono knygą „Kūrybinė evoliucija“, kuri turėjo įtakos ir keleto kitų darbų gimimui. Šįkart kalbėjau apie trukmę. Juk gyvenimas (*psyche* apdovanoto žmogaus – jis visada psichologinis), t.y. jo kuriami atspaudai, mūsų veiklų pėdsakai yra nuolatiniai potencialūs laiko liudytojai, materializuota trukmės išraiška, suteikianti mums (ne)ramybę, iliuziškai patvirtinanti laiko būvį, bet tuo pat metu badanti pirštu į visko, taigi ir mūsų pačių, kintamumą. Suteptas puošnaus aksesuaro simbolis pasitelktas ironiškai pažvelgus į mūsų pačių egzistencijos archaiskas išraiškas, tokias kaip savo veiklos dokumentavimas, reprezentavimas.

Jau šiek tiek užsiminei apie atgarsius po parodų. Įdomu, kokių atsiliepimų sulaukėte po paskutiniosios parodos „Persirengimas“? Koks yra tas parodų žiūrovas ir kokiam lankytojui yra skirtas jūsų menas?

– Po visų parodų, o ypač po paskutiniosios – „Persirengimas“ – iš anksto nesitikėdami sulaukėme daug labai teigiamų atsiliepimų. Paprastas žmogus (turiu galvoje tą, kuris retokai nors trumpam įstringa meno lauke), užsukęs į parodą, pirmiausia pamatė plastiškai, lyg ir „gražiai“ (turbūt reikėtų sakyti – „įtikinamai“) nupieštus personažus ar miesto fragmentus, traukiančius pasigilinti toliau, bet drauge pajuto, jog kalbama apie kažką daugiau nei tik išorinė forma. Jis ėmė jaustis nevisai patogiai, ėmė įžvelgti kažką iš savo aplinkos, pasijuto įtrauktas, priverstas ne tik žiūrėti į kūrinius, bet ir skaityti juos tarsi knygą.

Iš visų atsiliepimų suvokėme, kad tikslas pasiektas. Buvo labai geras jausmas. Pasiektas ne tik atsparus meno lauko dalyvis, bet ir kita visuomenės pusė, paprastai nelankanti šiuolaikinio meno parodų, labiau linkusi užsukti į salonus ieškodama interjerinių dekoracijų. Pažįstami per pažįstamus susižinoję arba net atvesti tų, kurie jau buvo kartą apsilankę. Buvo ir tokių, kurie nesigilino, iškart, vos porą darbų pamatė, pasakė: „Nesuprantu aš tokio meno“. Būtent tokios reakcijos manėme sulauksią gerokai daugiau. Įvyko atvirkščiai, ir tai itin maloniai nustebino. Juk reikia turėti galvoje, kad Lietuva – ne Didžioji Britanija ar Prancūzija, kur dar nuo mokyklos vaikai vedami į muziejus, galerijas, ugdomi visapusiškai (ne tik istoriniais klasikinio ar dekoratyvinio meno pavyzdžiais), ne taip formaliai ir paviršutiniškai, kaip vis dar vyksta pas mus (be kita ko, džiaugėmės parodoje apsilankiusiomis studentų (ne tik meno(!)) grupėmis, edukacinėmis ekskursijomis).

Netgi sąvoka „estetika“ pas mus kažkodėl vis dar dažniausiai suprantama siauriausiai iš galimų prasmių, lyg egzistuoti tik vienintelė „klasikinio grožio estetika“, toks beveik šabloniškai glamūrinis matymas, pasaulis pro rožinius akinius.

Vienas parodos kūrinų – instaliacija „Drugelio efektas“ – kvietė žiūrovus betarpiškai įsitraukti ir dalyvauti kūrybos procese, ją papildant unikaliomis refleksijomis miesto tema. Ar publika lengvai pasiduoda tokioms kūrybinėms „avantiūroms“?

– Platesnę visuomenę įtraukdavau ir anksčiau – VDU galerijoje „101“ rengtoje parodoje „At the Supreme Moment“, Florencijoje pradėtoje kurti ir pirmą kartą eksponuotoje instaliacijoje „The State of Where? / Lo Stato di Dove?“. Tačiau sumaniusi interaktyvią instaliaciją-knygą „Drugelio efektas“ vis dėlto teisingai numaciau, jog norėdama jos kuo įdomesnės neišsiversiu be išankstinių kvietimų, neužteks vien parodos lankytojų indėlio. Norėjosi, kad atidarant parodą jau būtų matomas ir šio darbo rezultatas, kuris skatintų paprastai nedrąšius lankytojus taip pat prisidėti. Kviečiau ne tik menininkus, bet ir kuratorius. Vieni per kitus ėmė ir patys siūlyti darbus. Susidarė nemenka, įdomi, tarptautinė, į klausimą „Miestas + aš = „?“ atsakančių miniatiūrų kolekcija. Iš užsieniečių ypač aktyviai sureagavo prancūzai. Kartu su lietuviais įsitraukė ir savo darbus dovanojo ir autoriai iš Jungtinės Karalystės, JAV, Švedijos, Vokietijos, Italijos, Belgijos, Portugalijos, Vengrijos, Kroatijos. Dauguma kūrė specialiai šiam projektui, vienas kitas paėmė ir pritaikė tai, ką jau turėjo ir kas tiko. Vykstant parodai atsirado ir anonimiskų lankytojų indėlių. Šio kūrinio nevadinu baigtiniu, kaip ir daugelio savo darbų serijų.

Projektas „Susitikimai menininkų studijose“

G. Grendaitės asmeninio archyvo nuotraukos

[Atgal](#)

[Skaityti komentarus](#)

Rašyti savo komentarą

*

*